

NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF UKRAINE
ARCHEOGRAPHIC COMMISSION
M. HRUSHEVS'KYI INSTITUTE OF UKRAINIAN ARCHEOGRAPHY
AND SOURCE STUDIES

UKRAINIAN ARCHEOGRAPHIC YEAR BOOK

NEW SERIES

ISSUE 3/4

UKRAINIAN
ARCHEOGRAPHIC
COLLECTION

VOLUME 6/7

KYIV 1999

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
АРХЕОГРАФІЧНА КОМІСІЯ
ІНСТИТУТ УКРАЇНСЬКОЇ АРХЕОГРАФІЇ ТА ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВА
ім. М. С. ГРУШЕВСЬКОГО

УКРАЇНСЬКИЙ АРХЕОГРАФІЧНИЙ ЩОРІЧНИК

НОВА СЕРІЯ

ВИПУСК 3/4

•

УКРАЇНСЬКИЙ
АРХЕОГРАФІЧНИЙ
ЗБІРНИК

ТОМ 6/7

КИЇВ 1999

Черговий випуск “Українського археографічного щорічника”, що виходить у світ, на жаль, із значним запізненням, знайомить читачів з новими працями з історії археографії та суміжних джерелознавчих дисциплін, публікаціями текстів та текстологічними розвідками, історико-джерелознавчими дослідженнями і оглядами широкого хронологічного діапазону, в основі яких лежать актові джерела XVI–XVIII ст., нарративні та полемічні пам’ятки XV–XVII ст., документальні й епістолярні матеріали XIX–XX ст., інші джерела, що зберігаються в українських та зарубіжних архівосховищах.

Редакційна колегія

П. С. СОХАНЬ (головний редактор),
Г. В. БОРЯК (заступник головного редактора),
І. М. ЗАБІЯКА, Н. П. СТАРЧЕНКО (відповідальні секретарі),
Я. Р. ДАШКЕВИЧ, Л. А. ДУБРОВІНА, Ю. А. МИЦИК,
В. І. НАУЛКО, Р. Я. ПИРИГ, О. В. ТОДІЙЧУК,
В. І. УЛЬЯНОВСЬКИЙ, В. С. ШАНДРА, Ю. І. ШАПОВАЛ

Підготовлено і видруковано за сприяння
Фонду Катедр Українознавства (ФКУ).
Програма українознавчих досліджень, фундатором якої є ФКУ,
фінансується за рахунок благодійних пожертв
українських громад США і Канади

О. М. ДЗЮБА (Київ)

НЕВІДОМИЙ УРИВОК З “ПЕРЕСТОРОГИ”

Однією з найяскравіших пам’яток полемічного письменства початку XVII ст. є анонімна “Пересторога”, написана у відповідь на книгу одного з ініціаторів унії Іпатія Потія: “Poselstwo do papieża rzymskiego Sixta IV od duchowienstwa i od książat i panów ruskich w roku 1476” (Вільно 1605)¹. Час написання цього полемічного твору визначається дослідниками 1605-1606 рр.², а щодо його авторства, в літературі існує низка гіпотез³.

Текст “Перестороги” зберігся в одному відомому на сьогодні списку рукописного збірника, що належав Михайлу Гунашевичу. Збірник датовано 1649 р.⁴ За цим списком здійснені перше Російською археографічною комісією⁵ і друге (М.Возняком) видання “Перестороги” разом з невеликим дослідженням цієї пам’ятки. Значний науковий інтерес представляє уривок з “Перестороги”, вміщений у рукописному збірнику, датованому 1617-1618 рр.⁶ Цей уривок хронологічно ближчий до часу написання “Перестороги”, й, можливо, взятий з іншої редакції пам’ятки. Цікаво, що сам збірник має полемічний характер, він спрямований як проти католицизму, так і проти протестантизму. До його складу, крім уривку з “Перестороги”, входять інші полемічні твори, зокрема “На латину и о папежах, которые што в них вымыслив”, “О знаках семи соборов”, уривки з “Треносу” Мелетія Смотрицького, “Казанья св.Кирила” Стефана Зизанія, “О поклоненю святых икон”, “О молитвѣ святых”, “О свечах”, “О кадилѣ”, “Инока Максима сказание о венци”, а також послання Іоанна Златоуста, повчання Василія Великого. Поряд з ними в рукописному збірнику вміщено світські твори. Один з них - збірка повчань на морально-етичні теми, відома під назвою “Цветы дарования”, укладена в Італії у XIV й наприкінці XVI ст. перекладена на українських землях “през Веніаміна ієромонаха русина”⁷. Збірка складається з 35 розділів, у яких сентенції давньогрецьких та римських філософів, висловлювання отців церкви у формі антитез трактують етичні поняття “добро – зло”, “правда – неправда”, “смиреномудрие – високоумие”, “Величие – возношение”, “чистота – блуд” та ін. Наприклад, лицемірство характеризується за Сенекою: “всяко ласкателство иметь яд, понеж лучими ест ходити со врагом твоим, нижели с тим, што ты в лице фалить... множае бойся фали, нежели страха” або ж: “Пчела держить во

устех мед, а в оспаши жало. Сице и человек сладко человеку во языке мед, во срдцых мечъ”⁸.

Наприкінці рукописного збірника вміщено літописні нотатки польською мовою під назвою “Kroyniczka albo sumariusz”. Вони розпочинаються Люблінською унією 1569 р. і завершуються 1615 р., подають коротко виклад подій політичного життя Речі Посполитої, містять згадки про козацький виступ під проводом Северина Наливайка.

У передмові до рукописного збірника вказується, що написана “сия книжица глїмая розницы, ѿ читателю ласковьи, трудомъ и снисканиемъ еже ѿт многих писаний тщанием же худшаго и грешнаго раба бжего Иѡанна Иѡанновича Хашковскаго. Писана сия ... в монастыре с̄.Троицы монастыра Черейскаго року 1617, а скончона в монастыре с̄.Онофрея року 1618”⁹. Містечко Черей належало литовському канцлеру Леву Сапізі, який “имѣнию Черейском, в повѣтѣ Оршанском лежащем збудовал над озером Головлем монастырь святыя Тройцы”¹⁰. 1599 р. королівською грамотою підтверджувалися права монастиря “ведлуг закону их греческаго”¹¹. Лев Сапіга підтримував унію, проте займав помірковані позиції. Це видно з його листа до полоцького уніатського єпископа Йософата Кунцевича, який відзначався особливою нетерпимістю до православних: “Ви (уніати. – О.Д.) запалили ті небезпечні іскри, які загрожують всім нам пагубною і всезнищуючою пожежою”¹². Тому не дивно, що у монастирі, який знаходився в його володіннях, було укладено антикатолицький за своїм змістом збірник. Онуфрієвський монастир, в якому дописувався рукопис, знаходився поблизу Мстиславля, згадки про нього відносяться до XV ст.¹³ 1588 р. він належав князю Богдану Озерецькому¹⁴. В середині XVII ст. цей монастир був уніатським, про що свідчить чолобитна моголівського єпископського намісника російському царю¹⁵.

Автор назвав свій рукопис “Розница”, вкладаючи в цю назву власне розуміння його змісту. В передмові він закликав “ласкавого чительника” залишити “самомнительний разум земний бесовкий”, радив “послушати бога ниже человека”, що говорить про належність його до духовного стану. Незважаючи на це світські твори займають у рукопису чимале місце. Зміст збірника свідчить про те, що укладач його був антиуніатом. З полемічних творів, зокрема “Перестороги”, він вибрав такі уривки, в яких православними спростовується теза уніатів про занепад православної церкви, бездіяльність константинопольської патріархії у церковних справах на українських та білоруських землях, наголошується на користолюбстві владик, котрі прийняли унію, їхніх моральних якостях, далеких від ідеалу християнських чеснот.

Уривок з “Перестороги” розпочинається з прийнятого у полеміці літературного прийому – з положення, яке потім спростовується. В даному випадку це псевдопрмови Іпатія Потія і Кирила Терлецького: “Вывод Потеев и луцкого владыки на сеиме варшавском року 1600”, де ініціатори унії звинувачували патріархів, що ті “толко по молоко и по волну до нас

ходили завжди”. Відповідь вкладено в уста “єдного христоролюбца сына церкви восточное”. Це фрагменти, які не збігаються дослівно з відомим текстом “Перестороги”. Є різночитання, а також цілком новий матеріал. У рукописі деякі події датуються, на відміну від відомого тексту. Все це може свідчити про те, що текст пам’ятки в рукописному збірнику взято або з оригіналу, або зі списку дещо відмінної редакції. Значний інтерес становить мова цього уривку. Письмо збірника має багато спільного з письмом актових документів кінця XVI – початку XVII ст., які походили з Волині. Звертає на себе увагу той факт, що в мові рукопису майже немає “ѣ”, замість якої вживається “И” або ж “е”.

Рукописний уривок з “Перестороги” дає цікавий матеріал щодо такої фігури в полемічному письменстві як анонімний Клірик Острозький. Його названо тут не Кліриком, а Кирилом Острозьким. Цікаво, що і в рукопису М.Гунашевича, за яким здійснено дві публікації “Перестороги”, читаємо “Кирило Острозький”. На це написання досі не було звернуто належної уваги. Наприклад, видавці “Перестороги” вважали його помилкою¹⁶.

Можливо, не випадково у цьому найбільш ранньому списку Клірик названий Кирилом. Його особу можна спробувати ідентифікувати з одним із львівських острозьких культурно-освітніх діячів кінця XVI – початку XVII ст. На думку І.Мицька¹⁷, вчитель Кирило львівської братської школи, який разом зі Стефаном Зизанієм 1592 р. переїхав у Віленську братську школу, і острозький ієромонах Кипріан одна й та сама особа. Характерно, що сучасники, серед них і Мелетій Смотрицький, називали “Клірика Острозького” “дидакалом”¹⁸. Пізніше уніат Яків Суша теж писав, що “Клірик Острозький” був “дидакалом Острозької гімназії”¹⁹. Про дидакала Кирила відомо не так багато. Львівські братчики писали про нього як про людину освічену: “мужа учена в науце писма і языка елинска і словенска учения ради детей”. Безперечно, він був пов’язаний з тими суспільними колами, які протистояли експансії католицизму й уніатства. Звичайно, розкриття аноніму “Клірик Острозький” можливе лише при наявності документів, проте не слід ігнорувати й також прочитання його як “Кирило Острозький”.

Уривок з “Перестороги” публікується відповідно до існуючих правил передачі текстів XVI-XVII ст.

¹ Возняк М. Письменницька діяльність Івана Борецького на Волині і у Львові. – Львів, 1954. – С.13.

² Там само. – С.13; Коляда Г. До питання про авторство “Перестороги” в світлі гіпотези І.Франка // Іван Франко. – Львів, 1958. – Зб.6. – С.263.

³ Один з перших дослідників “Перестороги” І.Франко вважав автором цього полемічного твору активного діяча Львівського братства Юрія Рогатинця. Див.: *Franka I. Z dziejów synodu brzeskiego 1596 // Kwartalnik historyczny.* – 1895. – Zeszyt 1. – S.22. Цієї ж думки дотримується й сучасний літературознавець Г.Коляда. Див.: *Коляда Г. Зазн. праця.* – С.262. За іншою гіпотезою, яка належить М.Возняку, автором “Перестороги” був відомий культурно-освітній діяч кінця XVI – початку XVII ст. Іван Борецький (пізніше митрополит Йов.) Див.: *Возняк М. Зазн. праця.* – С.18. Існує ще одна гіпотеза, за якою автором

“Перестороги” вважається львівський братський священник Андрій Вознесенський. Див.: Яременко П.К. “Пересторога” – український антиуніатський памфлет XVII ст. – К., 1963. – С.45.

⁴ ЦНБ НАН України, Інститут рукопису. – Ф. VIII, 206. – Арк.99-130.

⁵ Акты, относящиеся к истории Западной России. – Спб., 1851. – Т.4.- С.203-236.

⁶ ЦНБ НАН України, Інститут рукопису. – Ф. 307, 476/1736 П. – Арк. 2зв. Рукопис на 111 аркушах, в 4^о, належав бібліотеці Київського Михайлівського монастиря.

⁷ Сперанский М.Н. Переводные сборники изречений в славяно-русской письменности: Исследования и тексты. – М., 1904. – С.533.

⁸ ЦНБ НАН України, Інститут рукопису. – Ф.307, 476/1736 П. -Арк.11 зв.

⁹ Там само. – Арк.12.

¹⁰ Акты, относящиеся к истории Западной Росии. – Спб., 1851. -Т.4. – С.189.

¹¹ Там само. – С.190.

¹² Сборник документов, уясняющих отношение латино-польской пропаганды к русской вере и народности. – Вильна, 1866, Вып.2.- С.70.

¹³ Акты, относящиеся к истории Западной России. – Спб., 1846. -Т.1. – С.83.

¹⁴ Там само. – Т.4. – С.10.

¹⁵ Акты, относящиеся к истории Южной и Западной России. – Спб., 1889. – Т. 14. – С. 478.

¹⁶ Див: Акты, относящиеся к истории Западной России. – Т.4. – С.225.

¹⁷ Мицько І.З. Острозька слов'яно-греко-латинська академія. – К.,1990. – С.94-95.

¹⁸ М.Возняк вважав, що під анонімом “Клірик Острозький” заховався відомий культурно-освітній діяч Іван Борецький. Див.: Возняк М. Зазн.праця. – С.67.

¹⁹ Там само. – С.66.

Вывод Потеев и луцкого владыки на сеиме варшавском року 1600

Вызнаваем, иж былисмо под послушенством патриархи Арк.
Костантынаполского, але иж ест папеж над ними старши. Для того 44
до него приставемо, маючи причину, ижъ грекове не хотятъ папежа
слухати, и мы теж грековъ не хотимъ слухати. Изгоршили нас сами
патриархове и мы теж послушенствомъ изгордыли. На пред не
мыиемо ѿт нихъ ани науки, ани дозорѣ, ани росправы порадное,
толко по молоко и по волну до нас ходили всегда.

Ответ на то едного хрѣтолюбца сына церкви восточное. Блѣги
члѣкъ ѿт блѣгаго сокровища сердца своего износить блѣга, лукавы же
злая хулнымъ и клеветнымъ языкомъ своимъ. Не можете бо вемъ
сами злыми будучи добре ѿ иномъ мовити. Што мовите ѿ ѿстобливыхъ
патриарсехъ и учителехъ, якъ неверные погани на Хѣ Сна Божия
мовятъ: чему не пришлоъ давно спасти, а не на ѿстатку века. Нѣне юж
учити пришлоъ, якъ ихъ много погибло. Бѣгомудри есте на злое, ѿ
истине же не весте. Яко мовить порокъ: азали не посылаю пророковъ
по вся часы, укажае вам и Аврамъ, имуть тамо Моисея и пророки.

При блѣговерном князи ѿстрозкомъ Василии воеводе Киевскомъ
за блѣгословениемъ патриаршимъ албо мало книгъ выдруковано к
ползе душевной и ку розмножению хвалы Божой коштом и

накладом и пилною працею бл҃говернаго кнзя. Там же и школа для наукъ грецкаго и словенъскаго языка естъ уфундована, чого предъ тымъ нигды в Руси не бывало. Никифора великаго протосильк҃гела послал до вас року 1589 ис Феѡдоромъ спудеемъ [пе] ревидовати вас. Потом и повторе пршедши Никифор, которыи замучень ест ѡт вас у Малборку року 1599. И якъ много по вси часы листовъ патриарси до вас написали ѡ многих речахъ, и сами до вас ѡсобами своими приходили. Мовите, кгда пришлоъ патриарха до панства тутошнаго, починилъ речи якиесь новотныє, поставилъ казнодеевъ и братства и ѡт поповъ ничего не казалъ брати за свѣщенство, и двоженцов не казалъ ставити, толко учоныхъ добре, штобъ народ на казаню учили, а того в нас не бывало. Тако и гдѣ нѣшъ Ис Хс учинилъ, архиереевъ ѡбличивши и люди до себе собравъшы, учениковъ з межи нихъ учителми поставилъ. Потому ж и патриархъ, ѡбличивши митрополита киевскаго Ѱнисифора двоженца и Тимофея Злобу архимандрита супрасльскаго ѡ убиистве ѡсудилъ и листами универсалными всюды каждого злости ѡбличивъ. Школу кгрецкую заложилъ патриархъ и кгрекове, и кграматику кгрецькую из словенскимъ писмомъ Арсени митрополит пелакгонский и димонитский до Лвова ѡт патриарха приехавши учинилъ. И у школе училъ две лете и кграмматыку през своихъ учневъ до друку выдалъ. И такъ за поводомъ ихъ школы и друкарни розмножили се, чого в рускомъ народе не бывало. Якъ се ѡкрестили, то ся не учили, едно церкви будовали, которыхъ имъ злые суседове, татарове и ляхове попустошили, и справу всю церковную розервано и данми ѡбтяжено. А великихъ пановъ, княжатъ способами розмаитыми ѡт церкви выведено, посполство до зниченя приведено и убозства намножылось барзо. Претож школы во всехъ местехъ закладаются, и шпитали будуются, и церкви муруются. З росказанія патриарху вселенскаго двуженцы выволано, ереси выклято, споведники уставлено, собори духовныє чинено, суды сужоно, владыкамъ негоднымъ ѡт местца своего уставати казано. А вы што учинили? Едного есте патриарха антиѡхискаго Иѡакима во Лвове през Болобаны быти казали року 1586. Другому своему вселенскому патриарху Еремию до себе ехати не казали року 1589 и до домовъ своихъ не пустили. Ажъ при пану гетману коронномъ Замоискомъ вси часы премешкалъ. Жадин русинъ привету ему невчинилъ, ани жадинъ влѣка, ани пан потребе, яко подорожному сторонному, недалъ. До своихъ пришлоъ и свои его не приятца. Митрополит Рагоза и очии своихъ не вказалъ, же бы ему в потребахъ его не догодил и собору при патриарсе не збыралъ, абысь зараз на владыкахъ выконувалъ и што мелъ патриархъ, к воли вамъ все стратилъ.

И кгда патриарха послалъ по митрополита его ж писара Григорка з листомъ своимъ, абы на влѣдыку луцкаго судъ засадити,

тогда луцкии влѣдка, двоженец и убица зъ слугами и с приятелми своими ѡтняли листы на дорозе в лесе за Пинскомъ и много ранъ Григоркови тому задалъ. Теды патриархъ справцы не чекавши ѡтехалъ в дорогу ѡт Замостя з дому пана канцлера. И такъ влѣдка луцкии и влѣдка львовскии патриарху за границу сами ѡсобами своими выпровадили, якъ злые делатели господ[ни]на винограда, Скажите, сами на себе декрет, якъ жидове мовечи: злыхъ зле погубити и виноград иншим делателем предатъ, иже воздаятъ ему плоды во времена своя. Уже и секира при корени древа лежитъ, уже не умолить огородникъ пана своего, поки не плодное древо ѡсыплеть гноемъ до пришлого лита.

Споминаете Дионисия екзарху, даючи причину, якобы упоминалъ се митрополиту киевскому, абы дал 15 тысячей золотых полских, якъ сами клеветчете. Так ведачи, ижъ петнадцати тысячей аспрь в него впоминал се, якъ пишеть митрополитъ в листе своем року 92, которые аспри чинитъ, што ѡбещалъ былъ митрополитъ вернуть патриархови, што былъ стравилъ при немъ мешкаючи, кгда его на митрополию ставилъ у Вилни. Але митрополитъ не маючи што дати, пъянством ѡкрутным знищивши се, баченю всякое стративши, гневался на екзарху, мовечи: ижъ мене дармо патриарха на митрополию посветилъ и мне присегати казалъ, абы ѡд жадного постановленя епѣпского и сѣщенъничского не брати за плату, симониянства отбегаячи. И в том давши ему покои екзарх почавъ его штрафовати и о пастырех жонатыхъ и ѡ двоженцахъ и ѡ малженстве в повиновацтве кровных, што на него Богуринскии влѣдка володымерскии таковых причинъ назбыравши, послалъ до патриарха, узявши декрет на влѣдку Болобана, предъ тымъ часом не блѣгословилъ его за его не послушенство и за выступки великие, за што свои станъ епѣпскии тратят. Так же митрополит[а] премыского влѣдку Копыстенского не блѣгвилъ, которыи будучи влѣдкою из жоною своею спитъ по старому, як первей. Так же и холмьского из женою своею не блѣгвилъ жити. И кождый влѣдка у своєї епархии не годныхъ много сѣщенниковъ мають, и сами влѣдки людеи забываютъ, ѡ чомъ сведоцтва полно в книгахъ судовихъ знаидешъ. И такъ много церквей и монастыровъ розбывали и маетности церковные женам и синамъ своимъ на шабли, на карты и приятелем своим подавали, свое маетности з блудницами попропивали. И такъ прикрившися

Арк.
45

А в томъ влѣдкове списали се потаемне в Сокалю за поводомъ влѣдки львовского и луцкого, утекаячи до папежа римского, просечи

его отеческое милости, абы ихъ от патриарха заступити рачиль, хотя бы набарзеи ей винни были. И старали се ѿ митрополита, якъ бы его противъ патриарха розгневати и звели его з розума през Григорка писара его, ѿшукали, ѿбещуючи тому Григоркови еп̄кию полоцкую достати и учинити такъ. Тогда [п]анъ Потей каштелянъ берестейский, который бывал розмаитымъ геретикомъ, показалъ се быти веры греческое образомъ от княжати его милости на владыцтво владимерское и от луцкого владыки Кирила на чернцы и на попы был поставленъ в Володимеру при княжати его мѣлости. На которого того вл̄дку Кирила два брати р̄дныє зє Лвова за роднымъ братомъ, убитимъ от Кирила, предъ княжатемъ скаржячь и прохая. А кгда тот вл̄дыка луцкий уводиль Потей на чернецтво в церкви Володимерской зволощи его наголо и ѿволокъ его в белую кошулю уводиль его до

Арк. олтора, тогда пришедши вехрь взнял ему кошулю на голо // ву и

46 показал хребет и што низшиє княжати его м̄сти и всим, хто на тот час был. Якобы Костантинъ Копронимъ, коли крестил, наплюкгавил в крестилницу и был великимъ гонителемъ на хр̄тияны в Костантинополю. И митрополит киевский Рагоза из Гедиѡномъ Болобаномъ вл̄дыкою львовским, котории тежъ поставиль вл̄дку премислского жонатого на чернецтво и на попы в мѣсте Городку под Львовомъ. Тот же Болобанъ з митрополитомъ будучи в Новагородку Григорка на владыцтво полоцкое посветил, а кгдаж его митрополит посветил ведучи при переносе даровъ ст̄ыхъ до олтари, злыи дух розбил его посреди церкви и лежалъ у олтари до скончєнии службы. А предъ тыми часы митрополит написал былъ до патриархи лист у Вилни весполь с паномъ воєводою Новогрудскимъ и не ѡтослалъ того листу, абы ему помочъ далъ патриарха на противъ речєнихъ вл̄дыкъ. А в томъ граница была заперта и король его м̄сти у Швецыи былъ и туркы з уграми воину зачали и землю заперли. А вы списавши се потаємнє утекли, и ныне одинъ другого повольтываете, замутивши през границы скачете, суду убєгаючи, начинивши убиства и всякихъ нечистотъ начинивши, якъ вас люди сведчатъ и кровь вопиеть убившихъ отъ вас. Понєваж есте на ѡбєдвє сторонє здраицами стали, утаивши вси причины ваши и мовите, закладаючи иными причинами,

Арк. ижъ папєжъ и патриарховє незгожаются, а вы згону любєчи до

46 папєжа утекли, на ѡбє стороны услужуючы. Подписавшис[ь] первєи руками своими на всихъ декрєтахъ патриарсихъ порадно на соборєхъ Берестейскихъ якъ на вас през жалобницу свою вси мѣста королевєи его м̄сти скаржили на сеимє прошломъ. Вспоминаете Флорєнського собору ниякусь згону, которую самъ богъ праведнымъ судомъ своимъ не допустивши, розметалъ и волелъ панство земное чл̄ку бесурмянинови выдати, а нижли отщєпенство до церкви своеє припустити. Хотя много хрестиянъ великихъ становъ на то позволили и патриархъ царигродский Иѡсифъ стривожився наглою

смертю умер у Флоренции. И сам цесарь Костантинополский Иовань Палеолок, котории на том соборе будучи, тую згodu ствержал, и не доехавши до дому в дорозе умер, и напеж Евгении з нищим додому поехалъ. А турки заразомъ Костантинополь взялы. Южъ тому полътора ста лѣт минуло. Исидор митрополит киевский, выхованец и ученикъ римски, приехавши с того собору хотель тую згodu в руской земли ставити и привилеями королювскими ствердити, которого утоплено. И такъ тая незгодная згода внивецъ се обернула. И тож се стало в Грубешове мѣсте, гдѣсте се были посполу зобрали служити свою службу в церкви. Заволала твар една хрѣistianская, невеста з нареканцем великимъ, которую есте в полслужбы казали быти в уста аж до крови и повтекали есте с церкви по переносѣ, оставиши келихъ на престоле з вином, котории зараз розбѣся и вино вшестко вытекло на престол и священникъ зараз заволал, показуючы то людемъ таковое чудо. И збегся великий народ, хотячи вас погубит, аж вас замокъ оборонилъ. А што ж ся стало такие чуда старшливые тысячами по мѣстахъ в Галичу и Рогатинѣ, ѿ чом книги врядовые сведчатъ и записы в Холме и в Берестю, што вамъ, кгда есте служили с клѣбанами в купе, стало. То вам вашъ хлебъ и вино погибло с келиха же сте не мели чимъ докончить и попа есте грубешовского поимали, и вывели з [м]ѣста и далисте его в другом мѣсте всадить в Городку мордоват, жебы того людемъ не славити. А вы еще в костелах папѣжских и на ѿлтарѣхъ службы ваши поменяли с противными набоженствы, якобы гаваѡните во Азоте и з Дагономъ скрыню завета гдѣня ставечи, якъ Дагонъ спадши шию зламалъ. И Офныи, и Финн, законопреступнице, одного дня побити. Нехаи ведають неприятели, ижъ не для слабости божиа, але для законапреступления служащих ему звитяжество се стало и скриня взята была и занесена до чужее земли, свою крепость показа, которого болвана ѡного на землю звергла и сокрушила. Не мешай, мовит, чого не мешаты, Златоуст. А што есте много подруковали книжок, утаивши свое имя, якобы некотории инши ѿ вас пишут, лаючи и грозечи тому, котории противъ вас пишеть и не смееть жаденъ имени своего написати, абы его не поткало, якъ Стефана попа, которого луцкии Кирил в луцкой реце втопилъ, ижъ противъ вас правду писалъ, ѡповедалъ во Лвове и в Вильню. И берестейскимъ мещаномъ далисте ся знати, ведаеть то ихъ хребеть и мешокъ, и попа их Павла в Берестю в темницы мордовали, а иньшим побожнымъ священникомъ бороды резать и головы голить казали. А ѡтца Никифора през причину замордовано. Зизанию даскала и казнодею, же претивъ вас книжки друковалъ и злости ваши на казанью ѡбличаль, тогосте ѡбезчестили и на его здоровье настояли, аж през комин утек з Вилна.

Надруковалъ тежъ вашъ Потѣи книжки прелестные, в которыхъ имя затаилъ. Иншихъ уводячи и у воде утопляетъ, повинни будучи

Арк.
46

сами, увезавши собе камень [до] шии утопитисе, якъ Хс росказаль. Выдали есте книжку противъ неякога Филялета, грозячи ему киемъ, абы болшгъ правды не писалъ. И в той же книжце ѿ новомъ календару, котории есте в Риме будучи по руску выдруковали и соромъ вамъ его на свет указать и не вказуете // толко хвалите у книжце той бгопротивной календар, якъ ест велми потребнии и на неякого Латоша, котории противъ нового календара минуцыи выдаетъ, в книгахъ судовых ѿтповедаете и до Риму ехати кажете ему, абы се рихле ѿт клопоту сего света вызволилъ.

Такова ест ваша едность флорентииского собрания, на которомъ не единъ живота своего блгословением папежским докональ. А иншимъ маетности и веку продолжал и честьми великими ѿбдароваль. А Сириѿна никеиского митрополита кардыналствомъ почтилъ. Сидора киевского митрополита велми хвалить и восхвалити обещаль. Марко Ефеский митрополитъ с того собора тесными стежками ледво ся вытиснулъ. И руские попове не мало ледво ся додому прибудили, уходечи, абы их папежская рука блгословеная не досегнула, якъ ѿ том Кирилъ Ѿстрозкий в книжкахъ ширеи пишеть. Оказуете потверженыи папежского привилия вашего, яко сте ся упросили держать веру кгрецкую до его ласки, доколь ся ему в чомъ противного што ѿт вас у вере грецкой не покажетъ. А што ж не ест ему противного в церкви ѿт мала и до велика? Ни в чом ся папеж з соборною восточною церковью не згожаетъ, якъ ѿн будучи ѿтщепенецом маеть утвержати веру православную, в которой жити самъ не зезволяетъ. Каиафа закону стережетъ, а Хста в законе крижуетъ, турчинъ гроба стережетъ, а вери Хви не принимаетъ: як песь сукна стережетъ, а самъ в сукне не ходитъ. Над всякого немощнейши ест той, котории преступаетъ законы божественные, хотя бы тисну корону на голове мель. А хто застановляет се за Бжии законъ, над всякого цара зацнейшии ест, хотя быхъ и с последнейших былъ. Мовить Златоуст: доколе храмлете на ѿбедва бедра ваша? Если ест христианство добро, пребывайте ж в нимъ, а если не добро, идете ж вонъ. Чему затрудняете церковь? Еппъ или првилная законы, или ѿт местца отступати. Мовит Златоустъ в Маргарите: очи слепые, члонки гнилые здоровымъ завада. Бываль теж папежъ архирем первымъ в порадку церковнымъ межи патриархами, держечи свои пределъ в законе. Е сторожы, якъ на небесахъ сатана межи ангелами ѿтменую част держаль, котории не заховаль стану своего из своими послушники ѿт порадку ѿтлучился и всходнюю светлую церковь воюеть, всих до своеи погибели ведучи, вспоминаючи собе первую зверхность, которую посполу з другими чиноначалники в порадку церковном меваль. Ѿт которого сам гордостю своею ѿтпал и всих виннымъ чинять, которые слухать его не хотятъ, якъ Киафа, поневаж и сатана не всими чинми на небесех радил, толико своим чином ѿтделным.